

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ЗОЛОТА

У статті пояснюється, що еволюція національних і міжнародних грошових систем, в тому числі розвитку і формування грошово-кредитної політики тісно пов'язана з процесами, які відбулися не тільки в кредитно-фінансовій сфері, а й процесами, що характеризують економіку, розвиток науково-технічного прогресу і стан промислового виробництва.

Ключові слова: золото, ринок золота, золотовалютні резерви, кон'юнктура, ціна золота.

Кон'юнктура ринку золота, як і будь-якого іншого товару, визначається співвідношенням пропозиції і попиту на нього в різних сферах економіки. Обсяги надходження золота залежать від рівня розвитку золотодобувної промисловості, а той у свою чергу - від стану її мінерально-сировинної бази. В інтегрованому вигляді кон'юнктура виражається в ціні золота, на яку крім перерахованих вище факторів впливають економічна і політична ситуація як в конкретній, що виробляє дорогоцінні метали або споживає їх у значних кількостях, країні, так і в світі в цілому.

Результати дослідження: Ціна золота безпосередньо або опосередковано залежить від стану ринку енергетичних ресурсів (насамперед, нафти) і курсу основних світових валют. До числа показників, що впливають на кон'юнктуру ринку золота, також належать:

- розподіл запасів золота,
- ступінь лібералізації економіки та впливу на неї держави,
- можливість виходу виробників золота на світовий ринок дорогоцінних металів.
- методи вирішення нормативно-правових проблем на ринку.

Ще однією складовою визначення ціни на ринку золота є його учасники, які завдяки рівню своєї компетентності та кількості також впливають на неї. До основних учасників ринку золота належать:

1) Золотодобувні компанії.

Це важлива категорія учасників ринку, бо вони поставляють на ринок основну кількість первинного золота. Сюди відносяться як невеликі

компанії, так і величезні корпорації. Чим більше компанія видобуває золота, тим сильніший її вплив на ринок. Це змушує інших учасників ринку уважно відстежувати всі події, пов'язані з діяльністю великих золотодобувних компаній.

2) Промислові споживачі.

Дана категорія учасників включає в себе промислові підприємства, ювелірне виробництво, а також підприємства з очищення та облагородження золота.

3) Біржовий сектор.

У ряді країн на найбільших біржах існують спеціальні секції з торгівлі золотом та іншими дорогоцінними металами.

4) Інвестори.

Це велика категорія учасників ринку, які мають різні інтереси. Дана обставина породжує різноманітні форми вкладень в інструменти, пов'язані з золотом.

5) Центральні банки.

їх роль на ринку дорогоцінних металів багатогранна. З одного боку, вони є найбільшими операторами на ринку золота; з іншого боку, в їх функцію входить встановлення правил торгівлі золотом на ринках. Дана група учасників значно впливає на кон'юнктуру ринку, причому роль центробанків особливо зросла в 90 -х років ХХ в.

6) Професійні дилери та посередники.

Цю групу складають, перш за все, комерційні банки та спеціалізовані компанії. Дилери грають одну з провідних ролей на будь-якому ринку, так як майже все золото спочатку потрапляє в їх руки.

Всі учасники ринку діляться на дві групи: маркетмейкери і звичайні учасники.

Маркетмейкери (учасники, що формують ринок) зобов'язані постійно підтримувати двосторонні котирування на покупку і продаж, інформуючи про це зацікавлених осіб (своїх клієнтів, інших маркетмейкерів). Звичайні учасники не формують ринкові ціни, орієнтуючись у своїй діяльності на котирування маркетмейкерів. Важлива роль на лондонському ринку належить Банку Англії, який контролює оптовий ринок злитків золота.

Більшість же учасників складають колишні брокерські контори, які раніше спеціалізувалися на імпорті золота і його продажу Банку Англії, а нині є підрозділами найбільших банків світу. До числа найбільш відомих фірм відносяться: NM Rotschild and Sons; Moccatta & Goldsmith (підрозділ Standard Chartered Bank); Samuel Montague (підрозділ Midland Bank PLC); Sharp Pixley (підрозділ Deutsche Bank).

Учасники ринку можуть надавати брокерські послуги, діючи за дорученням і за рахунок своїх клієнтів, зводячи покупців і продавців. Винагородою брокерів є комісійні від укладених угод. На міжбанківському ринку працюють дві чисто брокерські компанії: Tradition Financial Service - в Лондоні і PREMEX AC - в Цюріху. Вони не надають своїх котирувань і не тримають відкритих позицій.

Залежно від ступеня державного регулювання ринки золота поділяються на чотири основні категорії:

- світові - в Лондоні, Цюріху, Франкфурті, Чикаго, Гонконгу;
- внутрішні вільні - в Мілані, Парижі, Ріо-де-Жанейро;
- місцеві контрольовані - в Афінах, Каїрі;
- «чорні» ринки - в Бомбеї.

Ринок золота в Лондоні

У своїй нинішній формі цей ринок існує з 1919 р. Основним його учасником залишається той самий, що і раніше, клуб «фірм» - золоті брокери Лондона (London Bullion Brokers). В їх число входять: Samuel Montague; Republic Mays London; Standart Chartered Bank; Mocatta Group; Deutsche Sharps Picksley. Саме на Лондонському золотому ринку сформувалася процедура фіксингу, яка проводиться з 1919 р. двічі на день. Ціни Лондонського ринку вважаються найбільш представницькими, використовуються в якості довідкової бази для різного роду розрахунків, порівнянь і закладаються в довгострокові контракти. Об'єктом торгівлі на фіксинг є стандартизовані зливки. Кожен зливочок повинен мати серійний номер, відмітку про пробу, штамп виготовлювача.

Лондонський золотий фіксинг - так називається процедура встановлення ціни на золото, яка виконується на Лондонському ринку дорогоцінних металів п'ятьма членами LondonGoldMarketFixingLtd в приміщенні інвестиційної компанії NMRothschild&Sons. Ця процедура розроблена і проводиться з метою фіксування ціни для укладання угод між членами Лондонського ринку, однак результати фіксингу неофіційно використовуються у всьому світі в якості відправної точки для оцінки товарів і цінних паперів пов'язаних із золотом. Золотий фіксинг проводиться в доларах США, британських фунтах стерлінгів і євро щодня о 10:30 і 15:00 за місцевим часом у Лондоні шляхом спеціально організованої телефонної конференції.

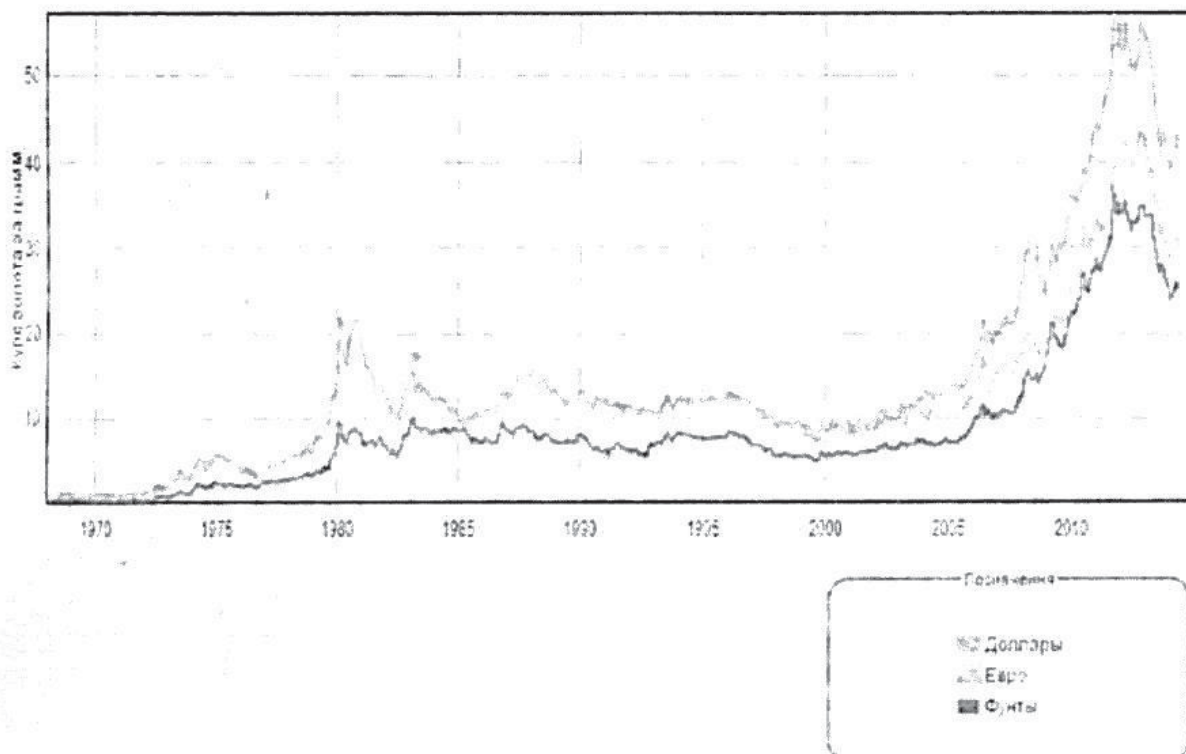


Рисунок 1. Динаміка зміни курсу на золото.

На рисунку 1 зображено графік середньомісячного курсу золота за результатами золотого фіксингу на Лондонському ринку дорогоцінних металів. Стабільність на ринку, яка спостерігалася з 1980 року порушилася і курс золота за грам пішов вгору у 2005 році. Починаючи з 2014 року, як і прогнозували експерти, курс знову починає падати.

Цікавими є і показники мінімального і максимального значення курсу.

Мінімальні значення курсу золота:

16.01.1970 - 1.117 доларів за грам;

05.08.1999 - 7.610 євро за грам;

16.01.1970 - 0.465 фунтів за грам.

Максимальні значення курсу золота:

05.09.2011 - 60.974 долари за грам;

01.10.2012 - 44.441 євро за грам;

06.09.2011 - 38.029 фунтів за грам.

Можна зробити висновок, що свого апогею ціна досягла у 2011 році.

Ринок золота в Цюриху

Найбільшим центром торгівлі золотом в 1970-х рр. став Цюрих. З початку 1980-х рр. Швейцарія імпортувала в середньому від 1200 до 1400 т. золота на рік, а експортувала від 100 до 1200 т. Звідси видно, що тільки відносно невелика частина дорогоцінного металу залишається в країні.

Золото використовується в національній ювелірній промисловості в скромних обсягах - близько 25 т. Про велику роль Цюріха як європейського центру торгівлі свідчить те, що золотий імпорт Швейцарії становить 70% золота, що добувається в західних країнах, з яких 60% потім реекспортується в різні регіони світу. З початку 1980-х рр.. Цюріх став світовим ринком золота, через який проходить майже половина світового промислового попиту на золото. Швейцарія імпортує близько 40% загальної пропозиції золота у світі.

Маркет-мейкерами цюріхського ринку є «велика трійка» банків (UBS, SBC, Credit Swiss), які дуже швидко адаптувалися до нових ринкових умов і змін у вимог своїх клієнтів.

Банки «великої трійки» відносяться до інноваційних банків світу, які здійснюють дуже широке коло найбільш сучасних операцій із золотом.

Ринок золота в США

Демонетизація золота в 1970-х рр.. зробила можливою скасування проіснувавшого протягом 40 років «Акта золотої заборони», відповідно до якого громадяни США не мали вдачі на приватне володіння золотом в злитковій формі. Лібералізація торгівлі золотом привела до швидкого перетворення Нью-Йоркської товарної біржі (Commodity Exchange - COMEX) і Міжнародного валютного ринку (International Money Market - IMM) Чиказької товарної біржі (Chicago Mercantile Exchange - CME) в найбільші центри торгівлі золотими ф'ючерсними контрактами. Саме в цих центрах полягає більше 90% всіх ф'ючерсних контрактів на поставку золота.

Поряд з ф'ючерсною біржовою торгівлю золотом в Нью-Йорку існує ринок золота в злитковій формі, звідки оптові дилери поставляють золото виробничим і комерційним споживачам.

У торгівлі золотом в останнє десятиліття поряд з біржами беруть участь провідні американські банки, що в даний час є маркет-мейкерами на міжнародному ринку золота, такі як: Дж. Р. Морган. Дж. Арон енд Ко. Особливістю цих ринків є широке поширення угод переважно венчурного характеру. До них відносяться термінові \ годи (форвардні і ф'ючерсні), які укладаються на 1, 3, 6 місяців і виконання яких здійснюється за ціною, зафіксованою в момент укладання угоди. Сума контракт) строго визначена обсягом в 100 унцій.

Інші ринки золота

Центром опціонної торгівлі стала Канадська золота біржа. З кінця 1980-х рр.. інтенсивно відбуваються операції із золотом на Гонконгському ринку, де мають представництва великі золоті дилери з Цюріха. Лондона, Нью-Йорка і Франкфурта. З 1980 р. товарна біржа Гонконгу почала здійснювати торгівлю ф'ючерсними контрактами.

Серед місцевих контрольованих ринків виділяється ринок золота в Саудівській Аравії, який забезпечує сировиною ювелірну промисловість за рахунок імпорту.

При тому положенні, коли долар, євро та ієна є головними валютами у світі, було б помилкою ігнорувати роль золота, так як воно є другим за важливістю резервним засобом. Золотий баланс людства становить 234,2 тис. т, причому 145,2 - видобуто за всю історію людства, 22,2 - загублено або використано в непоправних і непіддатливих обліку промислових процесах, 33,0 - зберігаються в центральних банках, 91,0 - знаходяться в приватному володінні у вигляді ювелірних виробів, золотих монет і злитків, 89,0 - знаходиться в надрах, 43,0 - можуть бути вилучені економічно виправданим способом.

На країни ЄС в натуральному вираженні припадає 14 тис. т. золота, в той час як на США - 9 тис. т.

Європа, таким чином, буде відігравати велику роль у визначенні ролі золота в майбутньому міжнародної валютної системи. Ситуація в світових пропорціях розподілу золота поступово змінюється. Після Першої світової війни тільки одна країна - США - мала запас золота, достатнім, щоб забезпечити конвертованість у золото своїх грошей; в цей час США володіли 2/3 світових запасами золота. Було б помилкою вважати, що Європа буде приймати участь у розпродажі своїх запасів золота. Ніхто з великих власників не зацікавлений у зниженні цінності такого важливого резервного активу. Разом з тим Європа вважає, що її золотий запас до сих пір ще не оцінений як засіб підвищення довіри до євро.

Результатом курсових коливань, що спостерігаються останнім часом у співвідношенні ключових валют, стало збільшення частки золота в структурі світових резервів. При цьому найбільший серед країн індивідуальний золотий запас сформувався в США (8133,5 тонн) (табл.1).

Таблиця 1 Офіційні запаси золота країн світу в тонах [6; 7]

Місце (2013)	Країна/Організація	1990	2000	2010	2013
1	США	8146,2	8136,9	8133,5	8133,5
2	Німеччина	3536,6	2960,5	2960,5	3387,1
3	МВФ	3217,0	3217,3	2814,0	2814,0
4	Італія	2073,7	2451,8	2451,8	2451,8
5	Франція	2545,8	3024,6	2435,4	2435,4
6	Китай	395,0	395,0	1054,1	1054,1
7	Швейцарія	2590,3	2419,4	1040,1	1040,1
8	Росія	-	384,4	788,6	1035,2
9	Японія	793,6	763,5	765,2	765,2
10	Нідерланди	1366,7	911,8	612,5	612,5

За даними World Gold Council, у 2013 році власниками найбільшого золотого запасу є США, Німеччина, МВФ, Італія, Франція, Китай. Динаміка зміни частки золота у резервах країн-власників найбільших золотих запасів відображена у таблиці 1. У порівнянні з 2010 роком країни в основному не змінювали свої золоті резерви. Винятком стали Німеччина, золоті резерви якої зменшились на 13,9 тонн, і Росія, у якої золоті резерви значно збільшились - на 246,6 тонн.

Розглянемо тенденції зміни кон'юнктури на ринку золота на період з квітня 2013 по квітень 2014. Основними характеристиками цього періоду стали:

- зменшення ціни з 1497,1 дол. США до 1289,1 дол. США за тройську унцію, тобто відбулося зменшення ціна на 208 дол. США або на 13,9%;
- максимальне значення ціни - 1497,1 дол. США за тройську унцію у квітні 2013, а мінімальне - 1221,6 дол. США за тройську унцію у грудні 2013 (рис.2).

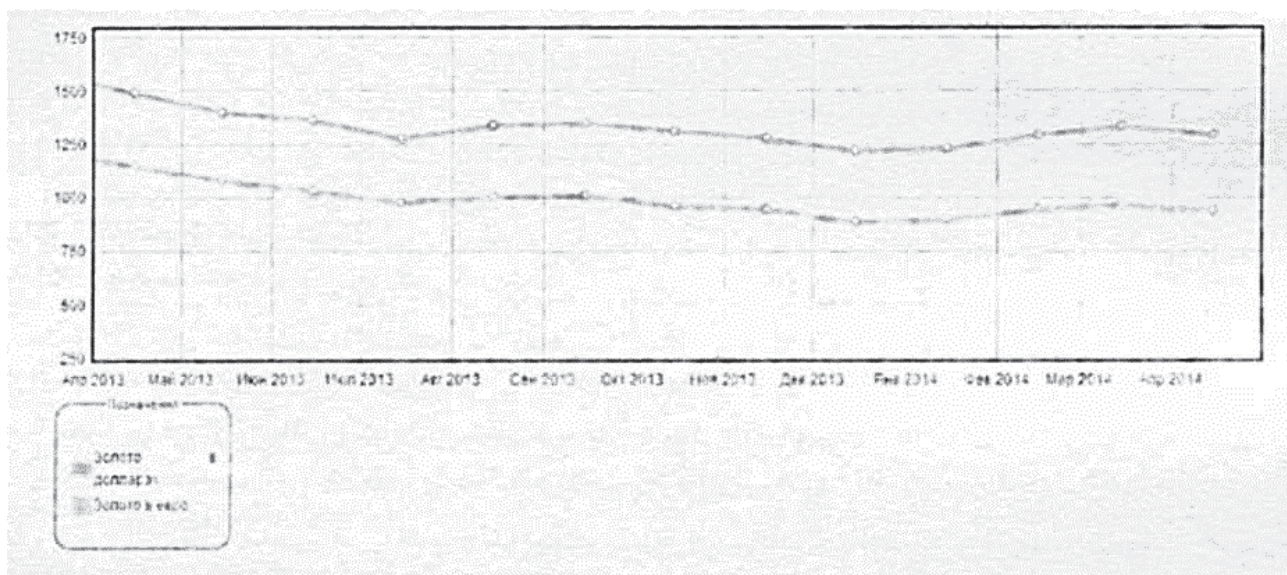


Рисунок 2. Динаміка вартості золота у доларах і євро [8]

У період 2000-2001 років ринок золота характеризувався низькою волатильністю. Динаміка наступних років характеризується стійкою тенденцією до зростання. Особливо нестійкими коливаннями та різким зростанням цін відзначається період 2006-2010 рр. Це пояснюється тим, що попит на золото постійно зростає як на інвестиційний інструмент і як на товар, який є сировинним ресурсом. В період світової економічної кризи на ціну золота впливав промисловий попит, який падав, і в результаті зумовив додаткову волатильність вартості металу, а з іншого боку - інвестиційний попит, що підвищував ціну на золото. Дані фактори зумовили наявну динаміку зміни світової ціни на золото (рис 3).

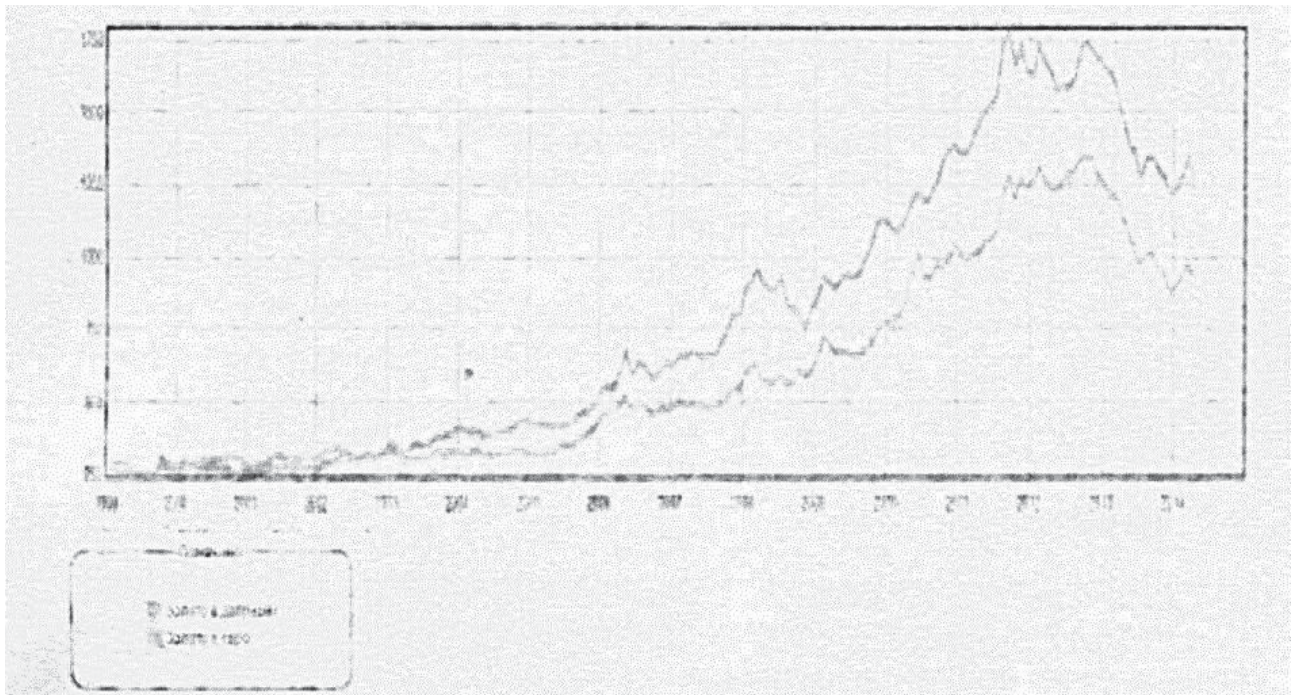


Рисунок 3. Динаміка ціни на золото.

Аналіз поведінки основних гравців на ринку золота показує:

- держателем золотого запасу номер один залишаються центральні банки країн ЄС, однак вони роз'єднані по національних кварталих і не контролювані єдиним політичним керівництвом;
- ціни на золото тісно корелюють із сировинними ринками, тому після тривалого періоду зростання цін на сировину відбувається перерозподіл світових запасів золота;
- два найбільших гравця - США і ЄС - контролюють 70% офіційних золотих запасів, тому вони будуть робити визначальний вплив на ринок золота в наступні 20 років;
- світовий золотий запас у тисячі разів менший за обороти на світовому товарному ринку, а золотий запас США в десятки разів менше державного боргу цієї країни; це вказує на те, що в майбутньому відмова від кредитних грошей вже неможлива;
- за офіційною статистикою, сьогодні центральні банки світу володіють золотим запасом у розмірі 29 633 тонни, в порівнянні з 1995 роком запас під контролем центральних банків зменшився на 14%.

США

Як не дивно, золотий резерв США був закладений в розпал великої депресії. У 1933 році був виданий Указ № 6102 про націоналізацію золота, за яким всі фізичні та юридичні особи повинні були здати усе своє золото державі за твердою ціною 20,66 \$ за тройську унцію. Після

закінчення збору золота його офіційна ціна була піднята до 35 \$ за тройську унцію.

Під час Другої світової війни американські запаси жовтого металу досягли свого максимуму - 20 205 тонн. В якості сховищ використовуються Форт Нокс в Кентуккі і підвали Федерального резервного банку. У роки дії Бреттон-Вудської системи США активно використовували золото для стабілізації долара, що скоротило їх золотий резерв більше ніж в 2 рази.

Окрім свого золота, на зберіганні в США частково або повністю знаходяться золоті резерви близько 60 інших держав. Обсяг цих резервів в пресі не публікується [1].

Німеччина

Після Другої світової війни, на хвилі економічного дива в 1951 році. Німеччина почала створювати свій золотий резерв. У 1968 році запаси досягли свого піку в 4000 тонн. [5]

На даний момент німецькі золоті резерви становлять 3387,1 тонну, що за ринковою вартістю відповідає приблизно 140 млрд євро. Це золото купувалося на біржах Нью-Йорка, Лондона і Парижа, і там же залишалося на зберіганні. З нього на березень 2013:

- 1536 тонн (= 45 %) зберігається у Федеральній резервній системі США (в останні роки Німеччина безуспішно намагається вивезти його на свою територію);
- 450 тонн (~ 13 %) у Банку Англії в Лондоні;
- 374 тонни (= 11 %) у Банку Франції в Парижі
- 1036 тонн (~ 31 %) німці зберігають у власній країні.

За зберігання золота Банк Англії стягує щорічну плату в 500 тис. євро. Зберігання в США та Франції відбувається безоплатно.

Щорічно близько 5 тонн золота Монетний двір Німеччини витрачає на карбування монет з їх подальшим продажем [4]. Інші операції з ним не ведуться.

За даними фінансового центру, на 2010 рік у приватному володінні німців перебувало близько 4000 тонн золота у вигляді золотих злитків і монет. Додатково до цього німці володіють сертифікатами та цінними паперами на ще 1 400 тонн золота [3].

Франція

Тільки в 1965 році Франція обміняла 874 млн доларів на золото [3]. У серпні 1965 року створено, за заявою Банку Франції, золотий резерв країни. Зараз він складає 2435,4 тонни.

Китай

В останні роки Китай проводить політику масової скупки золота (так, за першу половину 2012 він імпортував 582 тонни, що перевершило обсяг золотих резервів Індії).

З 2007 року Китай вийшов на перше місце в світі за обсягами видобутку золота (2007 рік - 280 тонн, 2008 рік - 292 тонни).

Росія

Запаси золота в державному резерві Росії на 1 березня 2014 склали 1041,9 тонн [2]. Частка золота в загальному обсязі золотовалютних резервів Росії склала близько 7,8 %. На 2014 рік Росія займає 7 місце у світі за обсягом золотих резервів.

Висновки: Ринок золота - організована система відносин між суб'єктами з приводу купівлі-продажу дорогоцінного металу, що функціонує на різних рівнях його організації: світовому, регіональному, внутрішньому. Світовий ринок золота характеризується вільним обертанням дорогоцінного металу на міжнародному рівні, рівноправним статусом його учасників, недосконалою конкуренцією, розвитком інфраструктурою, стійко високим попитом та нестабільною пропозицією. Його об'єктом є золото у виді наявного і безготівкового металу; суб'єктами золотодобувні компанії, промислові споживачі, спеціальні секції фондових бірж, інвестори і тезавратори, монетарні влади, професійні дилери і посередники. Аналіз кон'юнктури світового ринку золота за останні 15 років дозволив виявити сучасні тенденції в попиті та пропозиції дорогоцінного металу. Попит залежить від рівня розвитку промисловості, потреби в поповненні золотовалютних державних резервів, спекулятивних тенденцій і в цілому має тенденцію до стійкого росту.

Перелік використаних джерел:

1. Катасонов В.Ю. Спектакль под на званием «Аудит золотого запаса США»: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.warandpeace.ru/ru/commentaries/view/81154/>
2. Оценка предстоящих изменений' международных резервов и другой ликвидности в иностранной валюте органов денежно-кредитного регулирования Российской Федерации по состоянию на 1 марта 2014 года: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.cbr.ru/statistics/print.aspx?file=credit_statistics/liquidity.htm&pid=svs&sid=mipzrRF_01.
3. Dórit Hefi, Norbert Hurling: Der Goldjunge. Журнал: Handelsblatt. Nr. II, 16.01.2013, ISSN0017-7296, стр. 46.

4. *Jens Kleine und Matthias Krautbauer: Coldbesitz der Privatpersonen in Deutschland: Steinbeis Research Center for Financial Services, November 2010, S. 2.*
5. *MoritzSchwarz: «HoltunserGoldheim!» — Интервью с Рольфом Фон Хохенхау. Газета: JungeFreiheit, Nr. 19/12 (4. Mai 2012), стр. 3.*
6. *http://www.gold.org/sites/default/files/GDT_Q4_2013.pdf - Gold Demand Trends. Full year 2013.*
7. */j//p. /www.deutsche-wirtschafts-nachrichten.de/wp-content/uploads/2014/03/World_Official_Gold_Holdings_as_of_February2014JFS.pdf - WORLD OFFICIAL GOLD HOLDINGS.*
8. *<http://www.dragmet.com.ua/uk/kurs-zolota-v-dolarakh-i-yevro.html> - Золото і гроші.*

The article explain that the evolution of national and international monetary systems, including the development and formation of monetary policy is closely related to processes that occurred not only in credit and finance, but also in processes that characterize the economy, the development of scientific technological progress and the state of industrial production.

Keywords: gold, gold market, gold reserves, market conditions, the price of gold